

© NOF – BirdLife Norway

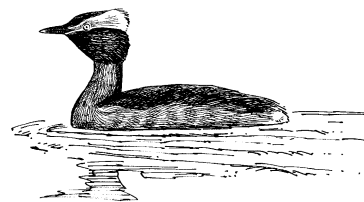
E-mail: nof@birdlife.no

Rapport til: Fylkesmannen i Nordland, Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Redaktør: Oddvar Heggøy

Anbefalt referanse: Eggen, M. Heggøy, O. 2019. Kartlegging av horndykker i Tysfjord, Hamarøy og Vesterålen 2019. NOF-notat 2019-15. 27 s.

Strektegning © Trond
Haugskott

SAMMENDRAG

NOF har gjennomført tellinger av horndykker ved aktuelle lokaliteter i Tysfjord, Hamarøy, Hadsel, Sortland, Øksnes, Bø og Andøy kommune vår og sommer i 2019.

Det ble funnet 14 par horndykkere i Tysfjord fordelt på 11 lokaliteter, og vi estimerer bestanden i kommunen til 20 par. I nabokommunen Hamarøy ble det i 2019 registrert 28 par fordelt på 15 lokaliteter, og bestanden i Hamarøy estimeres til 30 – 35 par.

Alle kommuner i Vesterålen unntatt Hadsel hadde registreringer av hekkende horndykker i 2019. I Sortland ble det funnet 10 par fordelt på 5 lokaliteter, og bestanden er estimert til 15 par. Det ble også sett horndykker ved en ekstra lokalitet i juli, noe som kan indikere hekking der. I Øksnes fant vi horndykker ved 3 ulike lokaliteter i 2019, og 4 par ble notert. Vi estimerer bestanden til å være i størrelsesordenen 5 – 7 par. I Bø ble 16 par observert, fordelt på 4 lokaliteter. Bestanden i Bø estimeres til 20 par. Kun 2 lokaliteter på Andøya huset horndykker, og totalt dreide det seg om 8 par i 2019. Vi har estimert bestanden i kommunen til 10 – 15 par.

Samlet sett ble det registrert 79 par ved 41 lokaliteter i det behandlede området i 2019. Det samlede bestandsestimatet for området er 100 – 117 par.

Det ble oppdaget en del fysiske inngrep (f.eks. omfattende nydyrking ved Frøskeland, Sortland) o.l. under feltarbeidet som kan påvirke bestandene, og som man bør forsøke å bøte på, da de kan ha negative virkninger. Det er også essensielt med skjøtsel i verneområder som er viktige for horndykker, og at lokaliteter med betydningsfulle forekomster vernes etter naturmangfoldloven eller beskyttes på andre måter.

Historiske data er lite detaljerte, og det er dermed vanskelig å sammenligne tidligere registreringer med dagens situasjon. Denne rapporten bør kunne være et godt grunnlag for videre oppfølging, både ved de ulike lokalitetene og i det behandlede området generelt.

INNHold

INNLEDNING	3
METODE	4
RESULTATER	5
GJENNOMGANG AV LOKALITETER MED PÅVISTE HORNDYKKERE I TYSFJORD OG HAMARØY	5
OVERSIKT OVER LOKALITETER UNDERSØKT I HADSEL	14
OVERSIKT OVER LOKALITETER UNDERSØKT I SORTLAND	14
OVERSIKT OVER LOKALITETER UNDERSØKT I ØKSNES	18
OVERSIKT OVER LOKALITETER UNDERSØKT I BØ	18
OVERSIKT OVER LOKALITETER UNDERSØKT I ANDØY	20
DISKUSJON	22
BESTAND OG FORDELING	22
TRUSLER MOT HORNDYKKER	25
TAKK	26
REFERANSER	26

INNLEDNING

Horndykkeren er vurdert som «sårbar» (VU) både på den norske og den globale rødlista, og som «nær truet» (NT) på den europeiske rødlista (BirdLife International 2015a, 2015b, Kålås mfl. 2015). Vurderingene er gitt på bakgrunn av en liten hekkebestand, og på bakgrunn av tydelig bestandsnedgang flere steder, bl.a. i Finland (BirdLife International 2015a).

Norsk hekkebestand er vurdert til 1 300 – 1 500 individer (Shimmings & Øien 2015), der de fleste tidligere hekket i nordlige Nordland og Troms. Betydelig bestandsnedgang er imidlertid rapportert fra Troms i perioden 2001 – 2013. Ved 52 undersøkte lokaliteter her er hekkebestanden redusert fra 228 par i 2001 til kun 24 par i 2013, og 23 par i 2016 (Hanssen mfl. 2017, Strann mfl. 2014).

Horndykker er én av kun fem fuglearter i Norge med egen handlingsplan (Direktoratet for naturforvaltning 2009). NOF gjennomførte en totalkartlegging av arten i Norge i 2007, og resultatene er oppsummert i flere regionale rapporter (bl.a. Reinsborg mfl. 2008). Etter at handlingsplanen kom i 2009, har det som en direkte oppfølging av denne blitt gjennomført kartlegging og overvåking av arten i flere landsdeler. Handlingsplanen skulle evalueres etter en ny totalkartlegging av arten i Norge som ble planlagt i 2014. Ingen totalkartlegging ble imidlertid gjennomført dette året, og er pr. 2019 fremdeles ikke gjennomført.

I Troms har hekkebestanden blitt overvåket siden 2001 (Hanssen mfl. 2018), og i Nord-Trøndelag ble totalkartlegginger gjennomført i 2010 og i 2016 (Hafstad & Østerås 2011, Kroglund & Østnes 2016). Også i Buskerud følges arten opp gjennom årlige tellinger (Breiehagen & Furuseth 2019), og i Oppland har bestanden i Vardal/Snertingdal/Biri blitt overvåket siden 2006 (Øigarden 2018). Et begrenset overvåkingsopplegg ble også gjennomført sør i Nordland fram til 2013 (NOF-prosjekt), og en kartlegging ble gjennomført i Lofoten i 2016 – 2017 (NOF Lofoten lokallag 2017).

Familieidyll i Saltvatnet ved Straume sommeren 2019. Foto: Jon Arne Wilhelmsen

Tellingene i forbindelse med annet feltarbeid utført av NOF i 2016 – 2018 har også gitt oss bedre oversikt over bestanden i Vesterålen. Disse tellingene har bl.a. resultert i opprettelsen av to nye Important Bird and Biodiversity Areas (IBAer), lokalisert i Leknes-området i Vestvågøy kommune i Lofoten og i Straume-området i Bø kommune i Vesterålen (Heggøy 2017). Her hekker henholdsvis ca. 50 og 20 par horndykkere, tilsvarende omlag 7 % og 3 % av hele den norske hekkebestanden av arten. En kartlegging i Bodø kommune i 2013 og igjen i 2018 gir oss en fersk status også for dette området, som inkluderer gamle Skjerstad kommune (Eggen mfl. 2018). I 2018 ble også sørlige deler av Trøndelag (tidligere Sør-Trøndelag) kartlagt (Shimmings 2018). Kartleggingsarbeidet i Trøndelag ble videreført i 2019. I andre fylker/områder med betydelige hekkebestander, og særlig i Hedmark, Nordland (deler av nordfylket) og Finnmark, har det ikke blitt gjennomført kartlegging av arten de seneste årene.

Med denne rapporten gir vi en statusoversikt over den nåværende bestandssituasjonen for horndykker i Tysfjord, Hamarøy og Vesterålen. For de fleste hekkelokalitetene tar vi for oss lokalitetenes tilstand og tidligere registreringer.

METODE

Fylkesmannen i Troms gjennomførte en regional kartlegging av horndykker i 2013, og utviklet i den forbindelse en metodikk for kartlegging av horndykker som vi la til grunn i kravspesifikasjonen for oppdraget. Deler av denne metodikken er fulgt, men med noen avvik. Blant annet var det kun midler og anledning til å besøke lokalitetene en gang i løpet av sesongen. Tysfjord og Hamarøy ble besøkt i slutten av mai, mens Vesterålen ble prioritert i begynnelsen av juni. Utvalget av lokaliteter ble gjort på bakgrunn av tidligere observasjoner av horndykkere og kartstudier. Mange av lokalitetene i Vesterålen ble undersøkt på ny i juli i forbindelse med kartleggingsarbeid rettet mot svarthalespove.

Isforhold, vegetasjon og vannføringen i vassdragene varierer naturlignok mellom år og lokaliteter. Siden horndykkeren stort sett hekker i lavereliggende strøk, og sjelden særlig høyere enn 200 moh., ble siste halvdel av mai (27.-29. mai) og begynnelsen av juni (2.-5. juni) vurdert som et gunstig telletidspunkt i 2019. De fleste hekkinger i Nordland finner man under 100 moh. (Fjeldså 1994). De fleste parene hadde etablert seg på hekkplassene da tellingen ble gjennomført. Det ble registrert antall hekkende par (eller antall sannsynlig hekkende par) for hver lokalitet. Et par defineres som to voksne horndykkere som oppholder seg sammen som et par. Enslige voksne horndykkere kan likevel regnes som par der det er rimelig å anta at det befinner seg en partner i nærheten, som enten ligger og ruger på egg, eller passer på små unger som er skjult i vegetasjonen.

Tellingene ble gjort med kikert og teleskop fra gunstige utkikkspunkt. Det ble tilstrebet kiking fra ulike punkter rundt våtmarkene/vannene, slik at hele områdene ble godt undersøkt. Siden tellingene foregikk i hekketiden, ble det likevel forsøkt å minimere forstyrrelsen av fuglene på lokalitetene. Vurderingene for hver enkelt lokalitet er beskrevet i lokalitetsgjennomgangen. Flere av lokalitetene i Hamarøy og Tysfjord ligger på eller veldig nær kommunegrenser. Etter kommunesammenslåingen 1.1.2020 vil alle de undersøkte lokalitetene tilhøre Hamarøy kommune, og Tysfjord slutter å eksistere som egen kommune. De to kommuner er derfor behandlet under ett i rapportens sammenstilling.

Feltarbeid i Tysfjord og Hamarøy ble utført av Martin Eggen og Bjarne Vigre. Feltarbeidet i Vesterålen ble gjennomført av Martin Eggen.

RESULTATER

Gjennomgang av lokaliteter med påviste horndykkere i Tysfjord og Hamarøy

Tabell 1. Oversikt over lokaliteter undersøkt for tilstedeværelse av horndykker i Tysfjord og Hamarøy 2019.

Undersøkte vann i Tysfjord	Resultat
Kvannvatn	0 par
Lakstjønn	0 par
Hamnvatnet	7 par
Båstøberganbukta, (Storvatnet)	4 par
Hellandsanden (Storvatnet)	0 par
Heggeneset (Hamnvatnet/Storvatnet)	2 par
Mellavatnet	1 par
Småtjønnan (begge)	0 par
Botlevatnet	0 par
Merkforrtjønn, inkl. tjønn sør for dette	0 par
Hillingspolltjønn	0 par
Oppeidvatnet	0 par
Kulvatnet, inkl. tjønn i nærheten	0 par
Gårdvatnet	0 par
Øyjordskogvatnet	1 par
Lomtjønn	0 par
Tverråskogvatnet	1 par
Blomstervatnet	1 par
Røsnesvatnet	2 par
Sommerselvatnet	0 par
Brennvikvatnet	4 par
Mørkvatnet	0 par
Fjellvatnet	0 par
Steinlandsvatnet, Steinlandsvatnet NR	0 par
Lanstøvatnet, Steinlandsvatnet NR	1 par
Mølrvatnet, Steinlandsvatnet NR	0 par
Nesvatnet (sørsiden og nordvest), Steinlandsvatnet NR	0 par
Lilandsvatnet	3 par
Åslivatnet	1 par
Storvatnet	0 par
Hamnesvatnet	3 par
Hamnestjønn (myr)	0 par
Vassåsvatnet	0 par
Eiriktjønn	0 par
Jensvatnet	0 par
Jenstjønn	0 par
Skilvatnet	0 par
Svarttjønn	0 par
Varpvatnet	0 par
Litljtjønn, Trollpollen NR	1 par
Kjerringvasstjønn	1 par
Kjeringvatnet	5 par
Fjerdevatnet, Kråkmo	2 par
Femtevatnet, Kråkmo	0 par
Sjettevattnet, Kråkmo	0 par
SUM: 45 lokaliteter	40 par

Hamnvatnet er blant Nordlands viktigste lokaliteter for horndykker. Foto: Martin Eggen

Hamnvatnet

Hamnvatnet henger sammen med Storvatnet, men utgjør et avgrenset område i den nordøstlige delen. Til tross for at deler av vannet er fylt ut, eller påvirket på andre måter av infrastruktur o.l., er tettheten av horndykker høy. Litt overraskende ble kun 1 rugende ind. påvist, mens 12 ind. lå på vannet, de fleste i par. Totalt er dette anslått til minimum 7 par. Lokaliteten ble besøkt 29. mai.

Nye arealinngrep er en opplagt trussel ved lokaliteten. Ugunstige inngrep i vannets kantsone er blant annet gjort i forbindelse med Drag aktivitetspark, se bildet under. Eventuelle nye samferdselsprosjekt, og arealbeslag tilknyttet dette, vil dessuten også raskt komme i konflikt med horndykkere som allerede hekker tett inntil vei.

Heggeneset, Storvatnet

Ved Heggeneset forbindes Hamnvatnet og Storvatnet. Den 29. mai ble det observert 4 ind. her, fordelt på 2 par.

Båtstøberganbukta, Storvatnet

I denne delen av Storvatnet ble det observert 3 par horndykkere, samt 1 enslig ind. Fuglene var konsentrert rundt den vestlige delen av bukta, der det også er gjort arealinngrep i vannets kantsone, bl.a. med brygge og steinsetting.

Grus og tilrettelegging for aktivitet ved vegetasjonsrik kantsone i Hamnvatnet. Drag aktivitetspark. Foto: Martin Eggen

Ved Storvatnet var vannets viktigste hekkeområde for horndykker påvirket av steinsetting, brygge og andre arealinngrep. Foto: Martin Eggen

Bjarne Vigre studerer rugende horndykker ved Mellavatnet. Foto: Martin Eggen

Mellavatnet

I Mellavatnet ruget 1 ind. på vannets største holme. Lenger mot nordvest lå 1 enslig ind. En konservativ konklusjon tilsier at det minst var 1 hekkepar ved lokaliteten ved besøket 29. mai.

Ved dette vannet er det etablert mange hytter med tilhørende båtliv, og trolig også f.eks. garnfiske.

Øyjordskogvatnet

I Øyjordskogvatnet lå 1 par i passende hekkebiotop i vannets vestsida 27. mai. Det er trolig få eller ingen trusler forbundet med arealendringer mot denne lokaliteten.

Tverråskogvatnet

Kun 1 ind. ble sett, men i passende hekkebiotop. Vi antar at denne hadde en partner på reir i nærheten. Vannet hadde også hekkende sangsvane og smålom. Lokaliteten ble besøkt 27. mai.

Blomstervatnet

Det ble observert 1 par i vannets sørlige del ved besøk 27. mai. Den ene fuglen ruget, mens den andre holdt seg i nærheten av reiret. På et tidspunkt ble det også observert spill fra den sistnevnte.

Blomstervatnet i Hamarøy – også her var det horndykker. Foto: Martin Eggen

Røsnesvatnet

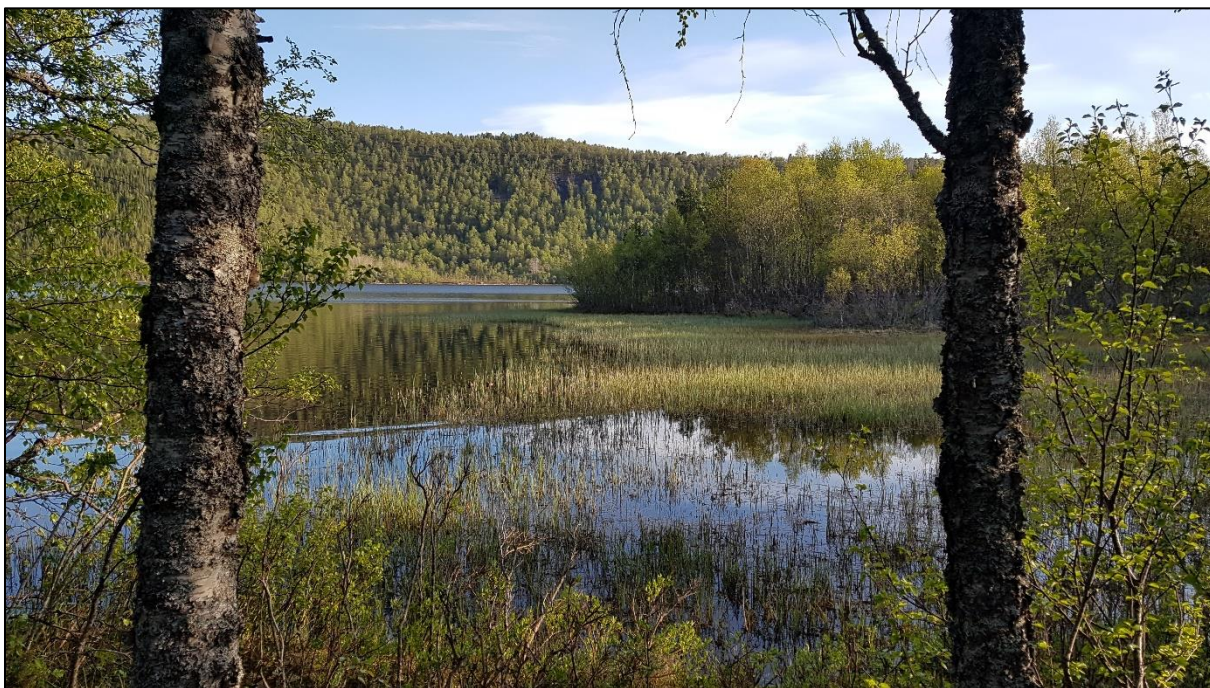
Totalt 3 ind. ble observert. Ett par holdt seg i vannets sørside, mens et enslig individ holdt til langs kanten på nordsiden 27. mai.

Brennvikvatnet

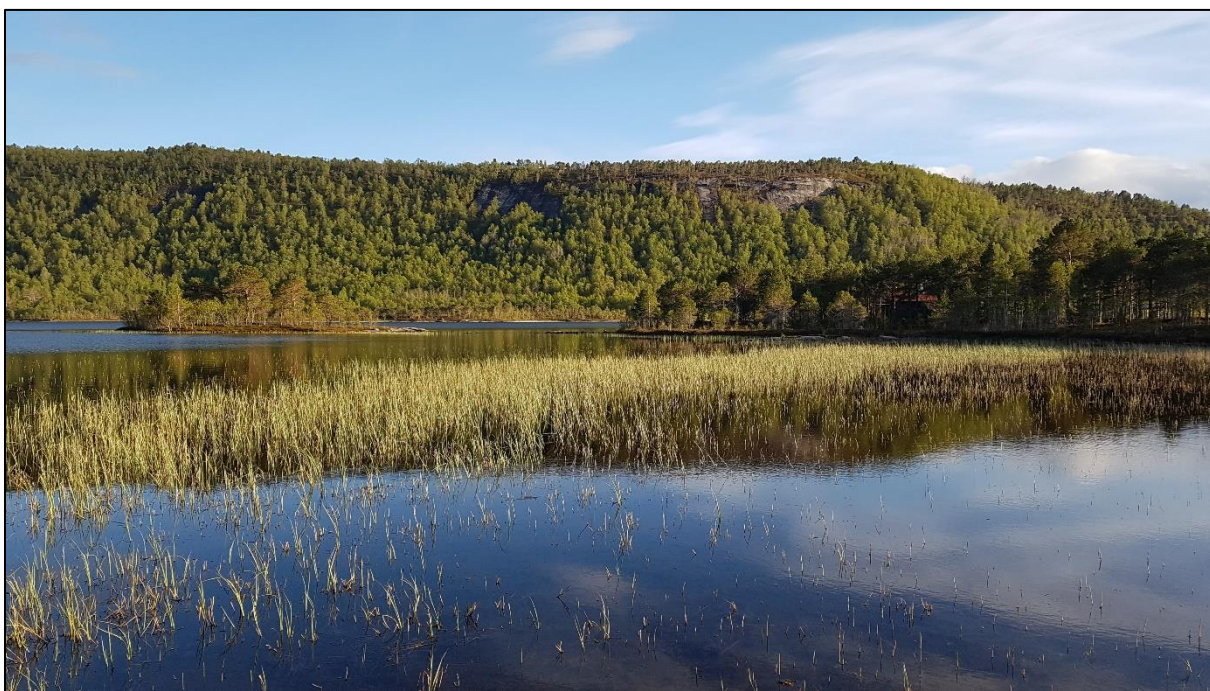
Vannets nordside har flere velegnede hekkelokalteter, og hele denne ble gått til fots 27. mai. Også andre områder av vannet ble grundig undersøkt, men her var det færre velegnede hekkeplasser. Ved Langnesholmen var det 1 par, hvorav den ene ruget. Ved Langholmen var det ytterligere 2 par, inkl. 2 rugende fugler. Også ved Sigridskjæret var det 1 rugende fugl med partner i sparsommelig vegetasjon nedenfor dyrket mark. Totalt var det altså 4 par på denne lokaliteten, hvor alle hadde reir med egg.

Utsikt innover Brennvikvatnet. Minst 4 par horndykkere hekket ved vannet i 2019. Foto: Martin Eggen

Innenfor Langholmen, Brennviksvatnet hekket det 2 par horndykkere i 2019. Foto: Martin Eggen

1 par horndykkere hekket ved Langnesholmen, Brennviksvatnet. Foto: Martin Eggen

Innenfor Sigridskjeran, Brennvikvatnet: 1 par horndykkere hekket i vegetasjonen på bildet. Foto: Martin Eggen

Lanstøvatnet, Steinlandsvatnet NR

På denne lokaliteten ble 1 par med horndykkere observert i passende hekkebiotop 28. mai.

Lilandsvatn NR

Lilandsvatnet dekker et areal på 526 daa, med en rekke bukter. Den 28. mai ble 1 ind. med partner funnet rugende i bukta inn mot Asmyra. Ytterligere 4 ind., fordelt på det som tilsynelatende var 2 par, lå i den delen av vannet som på kartet kalles Åsvatnet. Totalt dreier det seg dermed om minimum 3 par med horndykkere på denne lokaliteten.

Lilandsvatnet naturreservat - ett par horndykker hekket i bukta til venstre i bildet i 2019. Foto: Martin Eggen

Hamnesvatnets vestlige del, hvor også horndykkerne ble observert. Foto: Martin Eggen

Hamnesvatnet

Denne perlen av en våtmark er en viktig hekkelokalitet for horndykker. Ved et besøk 28. mai ble 1 ind. funnet rugede. Det ble også sett to tilsynelatende enslige fugler, i tillegg til to fugler som holdt sammen i par. Det er antatt at den ene av fuglene som lå for seg selv kan ha vært maken til den rugende fuglen. Totalt ble bestanden her anslått til minimum 3 par.

Vannet ligger skjermet til, og er trolig lite påvirket av forstyrrelser og mindre utsatt for tekniske inngrep.

Litltjønna i Trollpollen naturreservat. Foto: Martin Eggen

Litltjønna, Trollpollen NR

Den 29. mai lå 1 par midt ute på vannet i dette nokså næringsfattige, lille vannet i Trollpollen naturreservat. Naturreservatet er først og fremst opprettet for å bevare en lite påvirket kystfuruskog.

Kjerringvasstjønna

I Kjerringvasstjønna lå 1 ind. på reir i skinn vegetasjon midt på det lille vannet ved besøk 29. mai. Vannet, eller tjønna, er egentlig en utbuktning av elva som renner fra Kjerringvatnet. Det er vei og tekniske inngrep like ved, og dette paret er svært sårbart for forstyrrelser. Lokaliteten var også vaskeplass for et større antall fiskemåker, gråmåker og svartbak.

Kjerringvatnet

Den 29. mai inneholdt sørenden av vannet seks horndykkere som lå i par. I tillegg ble en rugende og en enslig fugl observert. I nordenden lå 1 par nær land. Totalt var det altså 5 par på denne lokaliteten.

Fjerdevatnet, Kråkmo

Fire horndykkere lå et stykke fra land i vannets sørlige del 29. mai, altså ved elveutløpet ved Kråkmo. Per Hansen så samme antall horndykkere ved lokaliteten 21. mai (artsobservasjoner.no)

Hele 28 par horndykkere, fordelt på 15 hekkelokaliteter, ble registrert i Hamarøy sommeren 2019. Foto: Harald Larsen

Andre lokaliteter med registreringer av horndykker i hekketiden i 2019 (artsobservasjoner.no):

- 1 par næringssøkende Notvatnet 19. mai (Stig Rasmussen)
- 1 par i passende hekkebiotop Vassåsvatnet 15. juni (Per Hansen)
- 1 par Kulvatnet 2. mai (Per Hansen)

Andre mulige/påviste hekkelokaliteter med registreringer av horndykker i hekketiden i 2000 – 2018 (artsobservasjoner.no)

- 1 rugende individ Lakstjønnna 20. mai 2016 (Per Hansen)
- 1 par næringssøkende Varpvannet 12. mai 2018 (Mia Husdal, Tomas Husdal)
- 1 adult med 1 unge Sagfossen, Tømmerneset 17. august 2016 (Per Hansen)
- 2 ind. Skilvatnet 20. mai 2016 (Atle Ivar Olsen og Magnhild Johansen). Observasjonen ble gjort i en bukt i den sørøstlige delen av vannet som tilhører Tysfjord kommune. En observasjon av 2 par i passende hekkebiotop 15. – 20. juli har derimot et plott i en bukt litt lenger nord, og disse parene ble sett i den delen av Skilvatnet som tilhører Hamarøy (Karl Inge Jensen).

Oversikt over lokaliteter undersøkt i Hadsel**Tabell 3.** Oversikt over lokaliteter undersøkt for tilstedeværelse av horndykker i Hadsel i 2019.

Undersøkte vann i Tysfjord	Resultat
Drågtjønnna	0 par
Lomtjønnna	0 par
SUM: 2 lokaliteter	0 par

Oversikt over lokaliteter undersøkt i Sortland**Tabell 4.** Oversikt over lokaliteter undersøkt for tilstedeværelse av horndykker i Sortland i 2019.

Undersøkte vann i Sortland	Resultat
Selnesvatnet	0 par
Senvatnet	0 par
Store Sminevatnet	0 par
Storvatnet, Rypneset	0 par
Storvatnet, Holandselva	0 par
Gjerdhaugvatnet	0 par
Straumvatnet (Litlestrumvatnet og Storstrumvatet)	3 par
Kalvatnet	1 par
Bekkevatnet	0 par
Laksvatnet	1 par
Svanvatnet	2 par
Trollvatnet	0 par
Langvatn	3 par
Indre Gårdsvatn	0 par
Ytre Gårdsvatn	0 par
Storvatnet, Elvestrand (inkl. småvann sør for vatnet)	0 par
Storvatnet (Storvasselva)	0 par

Undersøkte vann i Sortland	Resultat
Ånstadvatnet	0 par
Aurtjønna	0 par
Bykvantvatnet	0 par
Eidevatnan	0 par
SUM: 21 lokaliteter	10 par

Straumvatnet (Litlestraumvatnet og Storstraumvatnet)

Det ble funnet 1 par (inkl. 1 rugende fugl) i Litlestraumvatnet og 2 par (inkl. 2 rugende fugler) i Storstraumvatnet 4. juni. I tillegg ble 2 ind. sett her (Straumvatnet) den 7. juli av Jon Arne Wilhelmsen (artsobservasjoner.no), da hekkekoden «mat til unger» ble benyttet i rapportsystemet. Det var mulig å se ungen, som lå i sivet (Wilhelmsen pers. medd.).

I områdene rundt Straumvatnet, nærliggende vann og vassdraget de er en del av, foregår det omfattende nydyrking. Dette kan påvirke parene på flere måter, bl.a. ved endret næringstilførsel. Med mindre myr til å holde på vann kan man også få større flomtopper ved snøsmelting og mye nedbør.

Kalvvatnet

Ved Kalvvatnet hadde 1 par horndykkere reir i den østlige delen av vannet 4. juni. Jon Arne Wilhelmsen (artsobservasjoner.no) så et par med to unger her 7. juli.

Dreneringsarbeid i forbindelse med nydyrking av myr rundt Straumvatnet i Sortland. Foto: Martin Eggen

Nydyrking av myr rundt Straumvatnet i Sortland. Foto: Martin Eggen

Vellykket hekking ved Kalvatnet i Sortland. Foto: Jon Arne Wilhelmsen

Laksvatnet

I Laksvatnet ble 1 par observert 4. juni, hvorav 1 ind. ble sett rugende.

Svanvatnet

Fra Svanvatnet er 2 ind. rapportert på artsobservasjoner.no av Stig Rasmussen allerede 2. mai. Den 4. juni ble to enslige fugler sett ute på vannet, men det lyktes ikke å observere rugende fugler. Vi har tolket dette som muligens 2 par. Den 19. mai 2016 ble hele 6 ind. observert på lokaliteten.

Langvatnet

I Langvatnet ble fire tilsynelatende enslige fugler observert 4. juni. Dette ble estimert til 3 par. Arten er registrert ved vatnet ved en rekke anledninger de siste årene, da med 3-4 voksne individer. Vellykket hekking ble konstantert i 2014 og 2015 (artsobservasjoner.no).

Andre lokaliteter med registreringer av horndykker i hekketiden i 2019 (artsobservasjoner.no)

- 1 næringsøkende ind. Selnesvatnet NR 9 juli (Ole Henrik Lykke)

Andre mulige/påviste hekkelokaliteter med registreringer av horndykker i hekketiden i 2000 – 2018 (artsobservasjoner.no)

- Det foreligger flere observasjoner av horndykkere fra Selnesvatnet NR på artsobservasjoner.no, og dette er et utvalg: 4 ind. 11. mai 2018 (Ann Britt Pilgaard-Simonsen), 2 ind. 23. mai 2017 (Stig Rasmussen), 1 adult med to unger 16. juli 2016 (John Stenersen), 4 ind. 20. mai 2013 (Tone Mette Bjørstad)
- 1 ind. Bykvanntovatnet 25. mai 2017 (Stig Rasmussen)

Ved Bykvanntovatnet i Sortland er dette anlegget etablert. Horndykker ble sett ved vannet i 2017. Foto: Martin Eggen

Oversikt over lokaliteter undersøkt i Øksnes

Tabell 5. Oversikt over lokaliteter undersøkt for tilstedeværelse av horndykker i Øksnes 2019.

Undersøkte vann i Øksnes	Resultat
Langryggvatnet	0 par
Tjønn, Bruseelva	0 par
Saltvatnet, Klo	0 par
Melkebergvatnet, Strengelvågen	0 par
Grunnvatnet, Grunnfjorden NR	0 par
Sørvågvatnet	2 par
Alsvågvatnet	1 par
Meløyvatnet, Alsvåg	0 par
Lifjordvatnan	0 par
Lifjordvatnet	1 par
Haugvatnet	0 par
SUM: 11 lokaliteter	4 par

Sørvågvatnet

På bakgrunn av utredelsen av kantvegetasjon er det grunn til å anta at de fleste parene i Sørvågvatnet holder til i nordenden. Her drev 1 ind. med reirbygging 3. juni, mens tre andre enkeltindivider også ble sett. Totalt var det altså 2 eller 3 par på lokaliteten.

Alsvågvatnet

Den 3. juni holdt 1 par til i passende hekkebiotop helt nordøst i Alsvågvatnet.

Lifjordvatnet

Det ble sett 1 par her under besøk 3. juni. Paret ble også sett både i mai og juli av Stig Rasmussen (artsobservasjoner.no), men ingen unger er rapportert i 2019.

Andre mulige/påviste hekkelokaliteter med registreringer av horndykker i hekketiden i 2000 – 2018 (artsobservasjoner.no)

- 1 par i passende hekkebiotop Langryggvatn ved Myre 13. juni 2018 (Martin Eggen og Oddvar Heggøy)

Oversikt over lokaliteter undersøkt i Bø

Tabell 6. Oversikt over lokaliteter undersøkt for tilstedeværelse av horndykker i Bø i 2019.

Undersøkte vann i Bø	Resultat
Husvatnet, Nykvåg	0 par
Ravatnet, Nykvåg	0 par
Risåstjønna	0 par
Olsetvatnet	0 par
Skålbrekkevattnet	0 par
Husvågen	0 par
Kringelvatnet	7 par
Langvatnet	0 par
Saltvatnet nord	7 par

Undersøkte vann i Bø	Resultat
Saltvatnet sør	0 par
Førvatnet	1 par
Haversvatnet	0 par
Litlbørgevatnet	1 par
Fagerhaugvatnet	0 par
Lynghaugtjønna	0 par
Børgevatnet	0 par
Langmovatnet	0 par
Storskogåsvatnet	0 par
Haugvatnet	0 par
SUM: 19 lokaliteter	16 par

Kringelvatnet

Kringelvatnet er en del av Straume IBA (Important Bird and Biodiversity Area), som er opprettet med bakgrunn i den sterke forekomsten av horndykkere i området. Ved besøk 3. juni ble fire rugende fugler sett, og dessuten 5 enslige ind. og 2 ind. i par. De totalt 11 fuglene på lokaliteten ble på bakgrunn av dette estimert til 7 par.

Kringelvatnet er ikke vernet. Under besøk kom vi i snakk med en grunneier, som var bekymret for at vannet skulle gro igjen, da det etter hennes kunnskap ikke hadde vært like mye vegetasjon her tidligere. Flere grunneiere ønsket derfor å øke gjennomstrømmingen ved vatnet, bl.a. for å bedre forholdene for fiske, og var visstnok i samtaler med kommunen om dette. Kringelvatnet er et meget fuglerikt vann av stor verdi for flere rødlistede og truede arter. I tillegg til de mange parene med horndykker finnes det bl.a. en betydelig hekkemåkekoloni her. Det er fare for at endringer i strømforhold og åpning av inn- og utløp kan endre både hydrologiske forhold så vel som kantvegetasjon, og dermed redusere vannets verdi for fuglelivet.

Saltvatnet nord

Tettheten av horndykkere ved lokaliteten er bemerkelsesverdig stor. Den 3 juni ble 2 rugende fugler, 8 fugler i par samt 5 enslige fugler telt opp nord for Grevneset. Totalt var det med andre ord minimum 7 par. Tidligere registreringer bekrefter at dette er den viktigste lokaliteten for horndykker i Bø, sammen med Kringelvatnet.

Området er påvirket av etablert vei og tursti langs naturreservatet nær tettstedet Straume. Det er også gjengroingsproblematikk tilknyttet naturreservatet, spesielt tydelig i bukta i den nordvestlige delen av vannet.

På artsobservasjoner.no er fugler også rapportert i den sørvestlige delen av vannet i april, men ikke senere. Det er verdt å merke seg at det heller ikke ble observert fugler sør for Grevneset under besøket i juni.

Førvatnet

Den 3. juni ble 1 par, inkl. en rugende fugl, observert. Den 4. august observerte Stig Rasmussen 1 par med 1 unge.

Litlbørgevatnet

Her ble 1 par sett i nordenden 3. juni, i passende hekkebiotop.

Andre mulige/påviste hekkelokaliteter med registreringer av horndykker i hekketiden 2000-2018 (artsobservasjoner.no)

- 2 ind. Nykvåg (plott i havna) 20. juni 2018 (Ann-Britt Pilgaard-Simonsen)
- Olsetvatnet, 2 voksne fugler 17. juli 2016 (John Stenersen)
- Langvatnet, Straume: Mange observasjoner, her et utvalg av de viktigste: 1 ind. rugende 30. mai 2017 (Martin Eggen og Oddvar Heggøy). 3 ind. ble registrert 23. mai samme år (Inga Bendiksen, Anita Stormoen, Ole J. Johansen). I 2016 ble 3 ind. sett 23. mai (Martin Eggen og Oddvar Heggøy), mens Jens Erik Nygård hadde 1 voksen med 1 unge 13. juli 2015. Totalt 4 ind. ble sett 29. juni 2012 (Hanne Etnestad, Gunnar Rofstad). Mareno Leonhardsen så reirbygging her 17. mai samme år. Høye antall midt i hekketiden inkluderer 7 ind. 29. mai og 28. juli 2011 (Frantz Sortland) og 7 ind. 4. juni 2010 (Thomas Bøhn)
- 1 par i passende hekkebiotop Haugvatnet 30. april 2011 (Karl-Birger Strann)

Oversikt over lokaliteter undersøkt i Andøy

Tabell 7. Oversikt over lokaliteter undersøkt for tilstedeværelse av horndykker i Andøy i 2019.

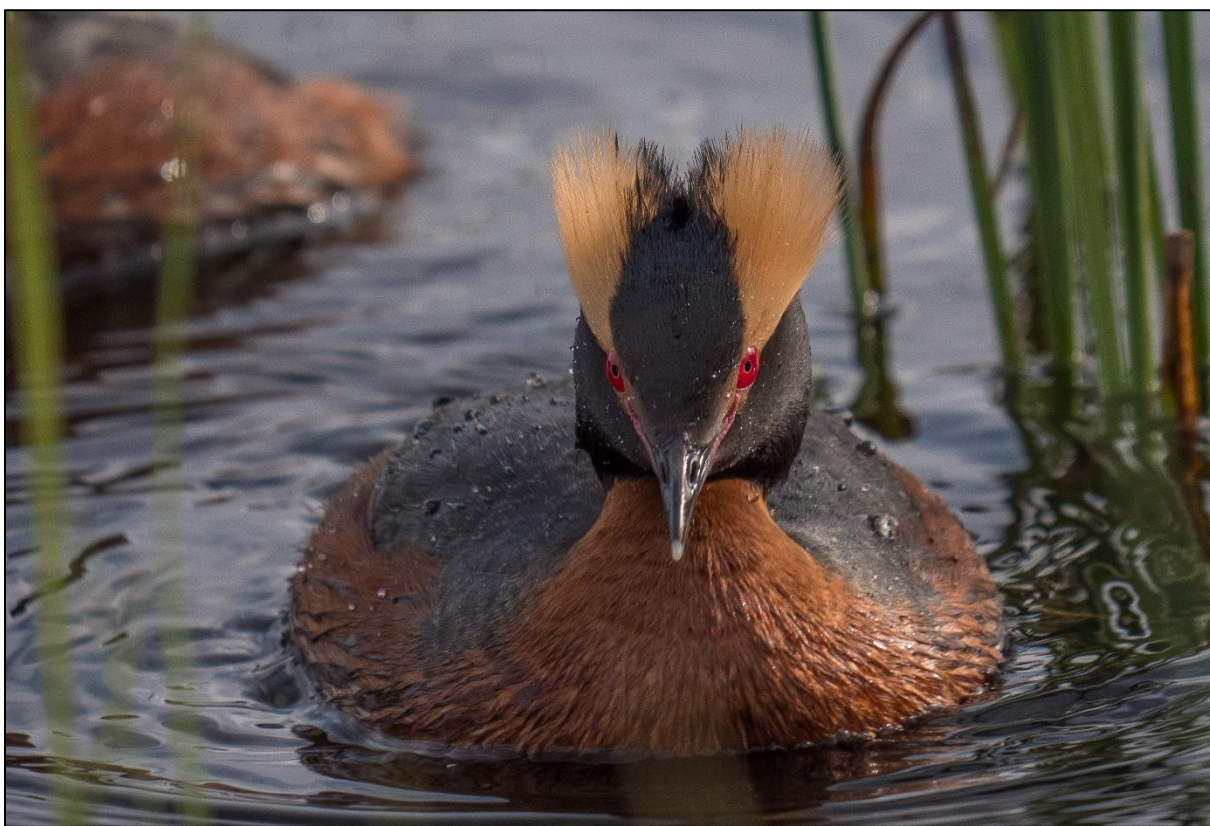
Undersøkte vann i Andøy	Resultat
Kveldrovatnet	0 par
Risøyvatnet	0 par
Selevollvalan	0 par
Bogstjørna	0 par
Einlettvatnet	0 par
Kleivvatnet	7 par
Gåsøytjønna	0 par
Grunnvatnet	0 par
Måvatnet	0 par
Kinnvolltjønna	0 par
Bentjønna	0 par
Skogvollvatnet	1 par
Nattmåltjønna	0 par
Daumannstjønna	0 par
Andholtstjønna	0 par
SUM: 15 lokaliteter	8 par

Kleivvatnet

Den 17. mai ble hele 14 ind. telt opp her av John Stenersen (artsobservasjoner.no). Den 5 juni så vi to rugende horndykkere, mens 10 fugler lå på vannet, uten at det var opplagt hvor mange par det dreide seg om. På grunn av den tette vegetasjonen regnet vi med at flere rugende fugler ikke ble observert. Det ble anslått at 7 par hekket ved vannet. Ved et besøk 21. juli var det hele 17 voksne og 5 åringer ved vatnet. Lokaliteten ser ut til å ha et nokså stabilt høyt antall hekkende horndykkere årlig utfra registreringer i artsobservasjoner.no.

Kleivvatnet litt sør for Andenes er våtmark med store naturverdier, samtidig som det er et populært raste- og turområde. Her synes det ikke å være noen større konflikt mellom dette, bl.a. på grunn av vannets størrelse, vegetasjonsutbredelse og fravær av ferdsel i selve vannet. Foto: Martin Eggen

Totalt 8 par horndykkere ble registrert i Andøy kommune i 2019. Parene fordeler seg på to lokaliteter: Kleivvatnet og Skogvollvatnet. Foto: Harald Larsen

Horndykker hekker trolig årvisst i nordenden av Skogvollvatnet på Andøya. Foto: Martin Eggen

Skogvollvatnet

1 horndykker lå i sivet helt nord i Skogvollvatnet 5. juni. I artsobservasjoner.no foreligger det flere observasjoner av horndykker i dette vannet gjennom årene, men aldri mer enn 1 par. Ett konkret hekkefunn foreligger, i form av en voksen med unge 21.-25. juli 2011 (Oddvar Heggøy).

Andre mulige/påviste hekkelokaliteter med registreringer av horndykker i hekketiden 2000 – 2018 (artsobservasjoner.no)

- 3 ad. Risøyvatnet, Risøysundet NR 29. mai 2010 (Atle Ivar Olsen), 1 ad. ble også sett her 24. mai 2015 (Knut. S. Olsen og Tor A. Olsen)

DISKUSJON

Bestand og fordeling

Gjennom årets kartlegging av horndykker i Vesterålen har vi fått ny og oppdatert kunnskap om artens tilstedeværelse i dette området. At Hamarøy ble prioritert i årets kartlegging skyldes blant annet tidligere kjente opplysninger fra kommunen. Fjeldså (1980) oppgir blant annet at arten hekker i 19 vann i kommunen, med en samlet bestand på 45 par. NOF var også kjent med betydelige antall horndykkere i Hamnvatnet og Storvatnet i Tysfjord, og har nå oppdatert kunnskapen om artens tilstedeværelse her. Etter grundige kartlegginger av horndykker i Lofoten i 2016 og 2017, var det nå Vesterålens tur. Også her foreligger det en del registreringer av nyere dato, men uten at man har foretatt mer systematiske undersøkelser med søkelys på denne arten spesielt.

I alle kommuner vil det kunne være vann med horndykkere som ikke er fanget opp i registreringer. Estimaten er basert på årets registreringer og tidligere observasjoner registrert i artsobservasjoner. Vi har også tatt hensyn til dekningsgraden ved potensielle hekkelokalteter i kommunene.

Bestand i Tysfjord og Hamarøy

Det ble funnet 14 par horndykkere i Tysfjord, fordelt på 11 lokaliteter. Flest var det ved Hamnvatnet, som huset 7 par. Vi merker oss at alle parene i Tysfjord ble funnet i Hamnvatnet, Storvatnet og Mellavatnet, som til sammen utgjør det man gjerne kaller Dragvassdraget. Tidligere er det registrert hekking ved Lakstjønn (2016). Her ble det ikke funnet horndykker i 2019. Nord for Drag finnes det mange små lavereliggende vatn og store vatn med potensielt egnede hekkeplasser i bukter. Dette er et relativt utilgjengelig område, som skulle vært bedre undersøkt. Vi regner likevel ikke med at bestanden i Tysfjord kommune neppe teller flere enn 20 par.

I Hamarøy ble det i 2019 registrert 26 par fordelt på 13 lokaliteter. Kjerringvatnet utmerket seg med hele 5 par. I tillegg ble horndykkerpar påvist både i Notvatnet og Vassåsvatnet i 2019. Det ene paret som ble sett i Kulvatnet 2. mai, kan ha vært et par som ennå ikke var etablert for hekkesesongen. Tidligere (etter 2000) er det registrert par ved Varpvatnet, Sagfossen (Tømmerneset) og i Skilvatnet. Flere vann i Steinlandsvatnet NR ble ikke undersøkt i 2019, ettersom dette ville kreve mye tid, og fordi utbyttet i de vannene som ble besøkt var nokså magert. Det kan også ha vært noen flere par i Lilandsvatnet, samt enkelte andre forekomster som er oversett. Bestanden i Hamarøy estimeres på dette grunnlaget til 30 – 35 par. Dette må regnes som et forsiktig estimat, med tanke på at det tross alt er relativt mange små vann i kommunen der horndykkeren potensielt kan hekke.

Som tidligere nevnt skriver Fjeldså (1980) at horndykkeren hekker i minst 19 vann (45 par) i Hamarøy. På bakgrunn av årets undersøkelser er det således liten tvil om at bestanden har gått tilbake i dette området i perioden. Tallene kan tyde på at denne tilbakegangen kan være omkring 30 %.

Bestand i Hadsel

Vi kjenner ikke til hekkende horndykker i Hadsel, ettersom arten ikke ble påvist i kommunen i 2019, og heller ikke er rapportert av andre her i senere tid.

Bestand i Sortland

Totalt 7 par horndykkere ble registrert i 2019 i vassdraget som inkluderer Straumvatnet (3 par), Kalvvatnet (1 par), Laksvatnet (1 par) og Svanvatnet (2 par). Denne forekomsten utgjør sammen med Langvatnet den viktigste for horndykker i Sortland, hvor totalt 10 par ble påvist i 2019. Arten kan også ha hekket i Selnesvatnet i 2019, siden en fugl ble sett her i juli. Tidligere har arten hekket her ved flere anledninger, enkelte år med to par. Selnesvatnet må dermed regnes som en mer eller mindre fast hekkeplass for horndykkeren i nyere tid. Arten kan også ha hekket i Bykvanntovatnet i 2017. Et stort antall lokaliteter i Sortland ble undersøkt i 2019, og bestanden i Sortland er neppe større enn 15 par.

Fjeldså (1980) skriver at horndykkeren hekker ved flere vann ved Frøskeland. Det er sannsynlig at det er de samme vannene som horndykkeren i dag hekker i det henvises til her.

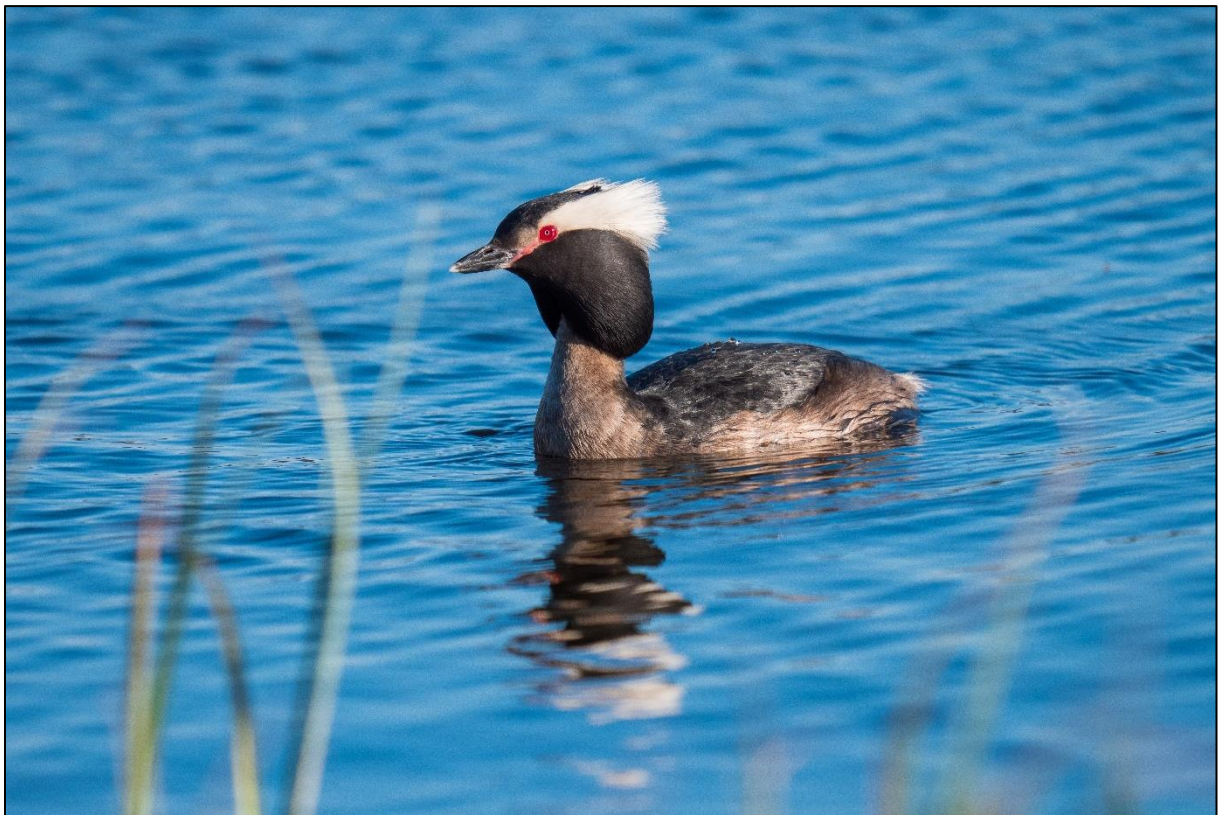
Bestanden i Øksnes

I 2019 ble horndykker kun observert ved tre ulike lokaliteter i Øksnes, og 4 par ble notert. Fra 2018 kjenner vi til en observasjon av et par i Langryggvatnet ved Myre i juni. Det er ikke usannsynlig at noen par ved Sørågvatnet og Alsvågvatnet kan ha unngått observatørens søk, eller at det finnes

par ved andre lokaliteter som ikke er registrert av NOF i 2019, eller på artsobservasjoner.no. Bestanden i Øksnes er likevel forholdsvis beskjeden, og estimeres her til 5 – 7 par.

Bestanden i Bø

Totalt 16 par fordelt på 4 lokaliteter ble resultatet av undersøkelsene i 2019. Saltvatnet og Kringelvatnet utmerker 7 par i begge vannene. Fra før er det gjort funn i Olsetvatnet og Haugvatnet som tyder på at hekking kan ha funnet sted her. Langvatnet synes å være en mer eller mindre fast hekkeplass for horndykker, ofte med flere par, til tross for manglende konstatering av horndykker her i 2019. Lokaliteten helt sør i vannet ligger mer eller mindre midt i et veikryss, og det er etablert rasteplass ved stedet. Verdien for våtmarksfugler er likevel høy. Går man tilbake til somrene 2010 og 2011 finner man registreringer på opptil 7 individer her, men de siste års registreringer kan tyde på at bestanden i dette vannet har gått ned. I forbindelse med at horndykker var utpekt av NOF som Årets fugl i 2007, ble det gjort følgende registreringer ved lokaliteter som ikke tidligere er nevnt i denne rapporten: Oppsåtevatnet (mindre enn 2 par), Nordverhalsløyken (mindre enn 2 par) og Rambergvatnet (mindre enn 2 par). De to første vannene ble beklageligvis ikke fulgt opp i 2019. Rambergvatnet ble heller ikke besøkt i 2019, men registreringer ble gjort her i 2016 i forbindelse med annet feltarbeid, uten at arten ble sett. Det ble også funnet par i Skålbrekkevannet og Olsetvatnet i forbindelse med NOFs arbeid i 2007 (Reinsborg mfl. 2008). Bestanden i Bø estimeres på bakgrunn av dette til 20 par. Haftorn (1971) skriver at det hekker ca. 10 par ved Bø på Langøya. Dersom dette tallet gir et korrekt bilde av situasjonen på denne tiden, kan det virke som bestanden i området er på omtrent samme nivå i dag som da, eller kan hende litt lavere.

En horndykker med «hvite» horn har i 2018 og 2019 vakt oppsikt i Saltvatnet ved Straume. Den hekker sammen med en horndykker med normalt utseende. Foto: Harald Larsen

Bestanden i Andøy

Med 7 par i Kleivvatnet og 1 par i Skogvollvatnet ble det funnet 8 par horndykkere fordelt på 2 lokaliteter i kommunen i 2019. Etter 2000 foreligger det bare registreringer fra Risøyvatnet i hekketiden som kan indikere hekking utover de to ovennevnte lokalitetene. Det er utført et omfattende feltarbeid på Andøya i forbindelse med kartlegging av Skogvoll naturreservat. Eggen (2016) fant ikke horndykker under sitt registeringsarbeid i Skogvoll naturreservat (2016), mens Larsen m. fl. (2009) registrerte 1 par i reservatets østre del. Her oppgis det også at arten har hatt en negativ bestandsutvikling i reservatet/området, blant annet basert på Fjeldså (1967), som fant 2-3 par (også referert til i Haftorns Norges fugler (se under). Larsen m.fl. (2009) referer også til et funn i Nattmålstjønnna (like ved Skogvoll NR) på begynnelsen av 2000-tallet.

I årene 2016-2019 er det gjort feltarbeid på svarthalespove på Andøya, og bl.a. er Sellevollvatnet undersøkt i forbindelse med dette arbeidet. Samtidig er det store myrer og mange små vatn på Andøya, og det er sannsynlig at det finnes små forekomster (enkeltpar o.l.) av horndykkere vi ikke har klart å fange opp. Vi setter derfor bestandsestimatet på horndykker til 10 – 15 par i Andøy kommune.

Haftorn (1971) skriver at horndykkeren trolig finnes tre steder på «Dvergbergmyra», mens Holgersen og Willgoths (1956) mente den tidligere muligens hekket ved Andenes.

Trusler mot horndykker

Flere ting kan påvirke hekkebestanden av horndykker negativt. Fjeldså (1973) angir flere ulike årsaker til tap av egg/unger hos horndykker i Norge, inkl. reirplyndring (21 %), vannstandsending (7 %) og ungedød i første leveuke. I undersøkelsene til Fjeldså fikk et horndykkerpar i gjennomsnitt 1,6 unger på vingene. Iflg. Verdens naturvernunion (IUCN) er hovedtruslene mot arten menneskelig forstyrrelse, skogshogst rundt vann der arten hekker (med hydrologiske følger som fører til færre invertebrater, som er viktig føde), skiftende vannføring i vassdrag og utsetting av fisk (regnbueørret nevnes spesielt) (BirdLife International 2015b). Arten drukner også i garn, og er utsatt for oljesøl og annen forurensning på sine overvintringsplasser. IUCN nevner også overgjødning, økt humusinnhold i vann og gjengroing som trusler som gjør seg gjeldende på lengre sikt (BirdLife International 2015b).

Handlingsplanen for horndykker nevner en rekke trusler mot horndykkerbestanden i Norge, og rangerer 1) utsetting og spredning av fisk, 2) predasjon fra mink og 3) predasjon fra kråke- og rovfugler som de truslene med høyest påvirkning (Direktoratet for naturforvaltning 2009). Senere studier i Troms har imidlertid avdekket at predasjon fra mink er et mindre problem enn det som antas i handlingsplanen, men at predasjon fra kråke og kanskje også klimatiske faktorer kan være av større betydning (Stien & Ims 2015, Stien mfl. 2016).

Handlingsplanen har også en del forslag til tiltak for horndykkere. Blant disse er restaurering ved revevegetering av kantsoner med siv og kratt i områder hvor dette har forsvunnet. Masseuttak for å øke det permanente vannspeilet i hekkevann som er i ferd med å gro igjen pga. overgjødning foreslås også (Direktoratet for naturforvaltning 2009).

For Nordlands del er det opplagt at tekniske inngrep og forstyrrelser mange steder utgjør en trussel. Dette ble dokumentert og diskutert i Eggen m.fl. (2018). Situasjonsrapportene fra mange av lokalitetene omtalt i denne rapporten støtter en slik konklusjon, da det også under kartleggingen denne rapporten omtaler, ble påvist menneskelige inngrep og mulig/sannsynlig forstyrrelse ved en

rekke lokaliteter, inkl. tap av kantvegetasjon, fiske og hytteliv. I Steigen (grenser mot Hamarøy i øst) hekket det flere horndykkere (Øverdalsvatn, Mannslagervatn og Stuvatn) på begynnelsen av 1990-tallet, men disse forsvant gradvis og er ikke sett siden 2007. Den gradvise avtakende frekvensen på observasjoner settes i sammenheng med etablering av bryggeanlegg, vei og fritidslek i vannene (Geir Magne Pedersen pers.medd.).

TAKK

Vi vil takke Fylkesmannen i Nordland og Fylkesmannen i Troms og Finnmark for økonomisk støtte til prosjektet. Takk også til Harald Larsen og Jon Arne Wilhelmsen for bilder av horndykkere, og til Per Hansen, Geir Magne Pedersen og Jon Arne Wilhelmsen for gjennomlesning. Vi takker også alle som har bidratt med rapportering av horndykkerobservasjoner i Artsobservasjoner.

REFERANSER

- BirdLife International. 2015a. European Red List of Birds. Office for official publications of the European Communities, Luxembourg.
- BirdLife International 2015b. *Podiceps auritus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2015. Tilgjengelig fra: <http://www.iucnredlist.org/details/22696606/1>, nedlastet: 18 July 2018.
- Breiehagen, T. & Furuseth, P. 2019. Kartlegging av horndykker (*Podiceps auritus*) i Buskerud 2017-18 og en vurdering av bestandsutviklingen. Rapport fra Naturvernforbundet i Buskerud. 12 s.
- Direktoratet for naturforvaltning 2009. Handlingsplan for horndykker *Podiceps auritus*. Rapport 2009-7. 32 s.
- Eggen, M.: 2016. Fugleregisteringer i Skogvoll naturreservat 2016. Lofoten Birding
- Eggen, M., Kristiansen, T.E. & Heggøy, O. 2018. Kartlegging av horndykker i Bodø kommune i 2013 og 2018. NOF-notat 2018-13. 20 s.
- Fjeldså, J. 1973. Territory and the regulation of population density and recruitment in the horned grebe *Podiceps auritus arcticus* Boje, 1822. *Vidensk. Meddr. Dansk Naturh. Foren.* 136: 117–189.
- Fjeldså, J. 1980. Forekomst av fugl i vann og våtmarksområder i Salten, Ofoten, Vesterålen og Lofoten. Tromsø Museums rapportserie. Naturvitenskap Nr. 4.
- Fjeldså, J. 1994. Horndykker *Podiceps auritus*. S. 38 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.
- Hafstad, I. & Østerås, T.R. 2011. Status for horndykker *Podiceps auritus* i Nord-Trøndelag 2010. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Miljøvernavdelingen. Rapport 1-2011. 16 s.
- Haftorn, S. 1971. Norges Fugler. Universitetsforlaget, Oslo.
- Hanssen, S.A., Frivoll, V., Strann, K.-B., Heggås, J., Hagtvedt, M. & Johnsen, T.V. 2018. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2018. NINA Rapport 1579. 18 s.

- Heggøy, O. 2017. Fire nye IBAer utpekt i Nord-Norge. Tilgjengelig fra: <http://www.birdlife.no/prosjekter/nyheter/?id=1848>, nedlastet: 18.07.2018.
- Holgersen, H. og J. F. Willgoths 1056: First breeding of the black-tailed godwit *Limosa limosa* (L.) in Norway. *Astarte* 13: 1-8
- Kroglund, R.T. & Østnes, J.E. 2016. Bestandsutvikling for horndykker (*Podiceps auritus*) i Nord-Trøndelag. En oppfølging av den nasjonale handlingsplanen. FoU-rapport nr. 1. 21 s.
- Kålås, J.A., Dale, S., Gjershaug, J.O., Husby, M., Lislevand, T., Strann, K.-B. & Strøm, H. 2015. Fugler (Aves). S. 67-70 i: Henriksen, S. & Hilmo, O. (red.) *Norsk rødliste for arter 2015*. Artsdatabanken, Norge.
- Larsen, B.H., Alvereng, P., Gaarder, G. & Wergeland Krog, O. M. 2009. Skogvoll naturreservat i Andøy kommune. Naturtyper, fugl og sjøpattedyr. Miljøfaglig Utredning Rapport 2009:41: 1-64. ISBN: 978-82-8138-370-8.
- NOF Lofoten lokallag 2017. Kartlegging av horndykkere i Vestvågøy i 2017. Rapport fra NOF Lofoten lokallag. 4 s.
- Reinsborg, T., Øien, I.J. & Aarvak, T. 2008. Kartlegging av horndykker i Nordland i 2007. NOF minirapport. 5 s.
- Shimmings, P. & Øien, I.J. 2015. Bestandsestimater for norske hekkefugler. NOF-rapport 2015-2. 268 s.
- Shimmings, P. 2018. Kartlegging av horndykker i Sør-Trøndelag i 2018. NOF-notat 2018-26. 14 s.
- Stien, J. & Ims, R.A. 2015. Management decisions and knowledge gaps: learning by doing in a case of a declining population of Slavonian grebe *Podiceps auritus*. *Wildlife Biology* 21: 44–50.
- Stien, J., Strann, K.-B., Jepsen, J.U., Frivoll, V. & Ims, R.A. 2016. Breeding persistence of Slavonian grebe (*Podiceps auritus*) at long-term monitoring sites: predictors of a steep decline at the northern European range limit. *Journal of Ornithology* 157: 75–84.
- Strann, K.-B., Frivoll, V., Heggås, J. & Hagtvedt, M. 2014. Overvåking av hekkende horndykker i Troms 2013. NINA Minirapport 485. 19 s.
- Øigarden, T. 2018. Kartlegging av horndykkerbestanden i Vardal/Snertingdal/Biri, Oppland 2018. Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS. Rapport 2018-9. 32 s.